

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 43/2010 vp

Hallituksen esitys vanginkuljetusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä tammikuuta 2010 lähettäessään hallituksen esityksen vanginkuljetusta koskevaksi lawsäädännöksi (HE 319/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi lakivaliokuntaan samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Anne Hartoneva, oikeusministeriö
- poliisitarkastaja Jari Pajunen, sisäasiainministeriö
- kehitysjohtaja Tomi Vuori, Poliisihallitus
- ylitarkastaja Ari Juuti, Rikosseuraamuslaitos.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Suomen Nimismiesyhdistys ry, edustaen myös Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry:tä
- Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi vanginkuljetuslaki. Lailla kumottaisiin vuodelta 1925 oleva laki vankien kuljetuksesta. Ehdotetun lain tarkoituksena on säätää lain tasolla kuljetettavan vangin kohtelusta ja olosuhteista sekä valvonnasta kuljetuksen ja sen keskeytyksen aikana. Lisäksi selkiinnytettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen, poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen tehtävänjakoa.

Nykyinen kuljetusviranomaisten välinen työnjako säilytettäisiin pääosin. Lähtökohtana olisi, että kukin viranomainen huolehtisi oman toimintansa mukaisista kuljetuksista. Esitutkinna toteuttamisen edellyttämistä kuljetuksista huolehtisi esitutkinna suorittava viranomainen. Vastaavasti Rikosseuraamuslaitos huolehti-

si vankeusrangaistusten täytäntöönpanoon liittyvistä kuljetuksista sekä kuljetuksista toimintayksikkönsä sijaintipaikkakunnan tuomioistuihin. Tarkoituksenmukaisuussyistä viranomaiset voisivat sopia kuljetustehtävien jakamisesta toisiin.

Laissa säädettäisiin kuljetusvälineiden, kuljetustilojen ja säilytystilojen olosuhteista ja varustelutasosta. Laissa olisi myös säännökset kuljetettavan kohtelusta, olosuhteista, perushuollosta, terveydentilasta huolehtimisesta, yhteydenpidosta kuljetusvälineen ja säilytystilan ulkopuolelle, omaisuuden hallussapidosta, valvonnasta sekä turvaamistoimenpiteistä.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2011.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ehdotettuun vanginkuljetuslakiin on tarkoitus ottaa muun muassa säännökset kuljetustehtävän jakautumisesta nykyisten kuljetustehtäviä hoitavien viranomaisten kesken. Hallituksen esityksen mukaan vanginkuljetustehtävien työnjako Rikosseuraamuslaitoksen, poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen välillä säilyy pääosiltaan nykyisena. Näin ollen Rikosseuraamuslaitos huolehtisi Rikosseuraamuslaitoksen toimintayksiköiden välisestä, Rikosseuraamuslaitoksen toimintayksikön ja vankivaunun sekä vankivaunujen välisestä samoin kuin vankivaunussa tapahtuvasta kuljetuksesta. Niin ikään Rikosseuraamuslaitos huolehtisi toimintayksikönsä sijaintipaikalla olevaan tuomioistuimeen kuljettamisesta sekä vangin kuljettamisesta sairaalahoitoon muissa kuin kiireellisissä tapauksissa.

Rajavartiolaitos ja tullilaitos huolehtisivat omaan toimintaansa liittyvästä tutkintavankien kuljettamisesta. Muusta vanginkuljetuksesta huolehtisi poliisiviranomainen. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö, poliisihallitus, rajavartiolaitoksen esikunta ja tullihallitus voisivat esityksen mukaan sopia kuljetusviranomaisten välisestä tehtävien jaosta toisin kuin edellä on todettu, jos se olisi alueellisesti tai paikalliset olosuhteet huomioon ottaen tai muista erityisistä syistä tarkoituksenmukaista. Lisäksi kuljetusviranomaiset voisivat tarkoituksenmukaisuussyistä yksittäisissä tapauksissa poiketa tämän lain mukaisesta kuljetustehtävien jaosta.

Vuosien 2005—2009 aikana poliisilla on ollut keskimäärin vuosittain 5 424 vanginkuljetustehtävää. Tuomioistuimeen vietejä on ollut keskimäärin 1 743 kappaletta vuodessa. Yksi vangin kuljetustehtävä vartioimisineen kestää pääkaupunkiseudulla keskimäärin 5,5—7,5 tuntia. Harvaan asutulla alueella tehtäväsidonnaisuus on tätä suurempi. Poliisipartiossa vanginkuljetustehtävän suorittaa kaksi poliisimiestä. Vuodessa poliisin hoitamiin vanginkuljetustehtäviin käytetään hallituksen esityksen mukaan noin 54 henkilötyövuotta. Vuosittaiset kustannukset

ovat keskimäärin 2,7 miljoonaa euroa. Tuomioistuimeen vientien osuus näistä on noin 13 henkilötyövuotta ja 700 000 euroa.

Ehdotettu vanginkuljetuslain 5 § merkitsee sitä, ettei nykyistä vankien kuljettamisesta vastaavien viranomaisten tehtäväjakoa lähtökohtaisesti muutettaisi. Toisin sanoen poliisi — tullia ja rajavartiolaitosta koskevin poikkeuksin — vastaisi vankeusvankien ja tutkintavankien kuljettamisesta niillä paikkakunnilla, joissa Rikosseuraamuslaitoksella ei ole toimipistettä. Tätä hallintovaliokunta ei pidä hyväksyttävänä. Poliisin roolia vankien kuljettamisessa on pidettävä historiallisena jäänteinä ajalta, jolloin kuljetuskalustoa oli yhteiskunnassa, myös viranomaisilla, niukasti.

Hallintovaliokunta tähdentää, etteivät vanginkuljetustehtävät kuulu poliisiin perustehtäviin. Hälytystehtävien ja muiden poliisin perustehtävien määrät ovat myös jatkuvasti lisääntyneet. Lainsäädännöllä on osoitettu poliisille yhä enemmän erilaisia tehtäviä, joiden osalta ei ole annettu lisäresursseja lainkaan tai niitä ei ole annettu asianmukaisella tavalla. Esimerkkinä voidaan mainita lähisuhdeväkivallan torjumista tukevan uuden lainsäädännön rikostutkintamenot (HE 78/2010 vp).

Tilanne onkin kehittynyt sellaiseksi, että on ryhdyttävä karsimaan poliisin lisätehtäviä. Poliisilla ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia hoitaa lisätehtäväänään vanginkuljetustehtäviä muutoin kuin aivan poikkeuksellisesti ja tilapäisesti. Näiden tehtävien voidaan paikkakunta- ja tilannekohtaisesti todeta merkittävästi haittaavan tai jopa estävän poliisin omaan toimialaan liittyvien keskeisten tehtävien suorittamista. Tämä koskee etenkin hälytystehtävien hoitamista. Ongelmallista on myös se, että vankien kuljetustarpeet ilmaantuvat usein yllättäen ja vieläpä samanaikaisesti siten, että useat hälytyspartiot on sidottu tuomioistuinten tarpeisiin vankien kuljetus- ja vartiointitehtäviin. Lisätehtävien hoitaminen vaarantaa poliisin perustehtävien suorittamista ja siten ihmisten turvallisuutta. Kuljetustehtäviin on jouduttu päivittäin osoittamaan kii-

reelliseen hälytysvalmiuteen varattuja partioita. Hallintovaliokunta katsoo, että vanginkuljetustehtävät tulisi siirtää lähtökohtaisesti pois poliisilta. Valiokunta korostaa, että kysymys on joka tapauksessa riittävien resurssien osoittamisesta tehtävään.

Tässä yhteydessä on vielä syytä todeta, että hallituksen esityksen hyväksyminen merkitsisi myös sitä, että Rikosseuraamuslaitoksen toimi-

paikkojen mahdollinen väheneminen, esimerkiksi tuottavuusohjelman vuoksi, aiheuttaisi poliisille entisestään lisääntyviä velvoitteita.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta esittää,

että lakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 16 päivänä helmikuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Antti Rantakangas /kesk
vpj. Tapani Mäkinen /kok
jäs. Thomas Blomqvist /r
Juha Hakola /kok
Rakel Hiltunen /sd
Heli Järvinen /vihr
Pietari Jääskeläinen /ps
Elsi Katainen /kesk

Timo V. Korhonen /kesk
Outi Mäkelä /kok
Petri Pihlajaniemi /kok
Lenita Toivakka /kok
Unto Valpas /vas
vjäs. Markku Pakkanen /kesk
Paula Sihto /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.